

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1970/54

Karar Sayısı:1971/23

Karar Günü:2/3/1971

Resmi Gazete tarih/sayı:6.8.1971/13918

Davacı : Birlik Partisi

Dâvanın konusu : 12/8/1970 günlü, 13577 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 29/7/1970 günlü, 1317 sayılı "274 sayılı Sendikalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 31. maddeye bir bent ile bu Kanuna üç geçici madde eklenmesi Hakkındaki Kanunun 1. maddesinde yer alan 1., 6., 9., 11., 13. ve 23. maddelerin ve bu kanunun geçici 1. maddesinin Yasama Meclislerinde görüşülmesi ve kabulü sırasında Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanının Anayasa'nın 84. maddesine uygun biçimde kurulmamış olması nedeniyle biçim yönünden; ayrıca insan Hakları Evrensel Beyannamesine, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı tarafından hazırlanan 87 ve 89 sayılı sözleşmelere ve Anayasa'nın Başlangıç bölümü ile 2., 8., 11., 12., 29., 46. ve 47. maddelerine aykırılığı nedeniyle de esas yönünden iptallerine karar verilmesi istenilmiştir.

İlk inceleme :

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyarınca yapılan ilk inceleme toplantısında; dâva dilekçesinde tüm olarak iptali istenen maddelerden 13. ve geçici 1. maddeler için hiç gerekçe gösterilmemiş, öteki maddelerin de yalnız birer bölümünün gerekçeleri açıklanmamış bulunduğundan Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 26. maddesinin ikinci fıkrasına aykırı düşen bu eksikliğin tamamlanması için davacıya 45 günlük süre verilmesi 24/11/1970 gününde oybirliği ile kararlaştırılmıştır.

Anayasa Mahkemesi 2/3/1971 gününde yaptığı toplantıda dosyayı yeniden incelemiştir. Mahkemenin karar örneğinin 44 sayılı Kanunun 26. maddesinin son fıkrasından da söz edilerek 14/12/1970 gününde usulünce tebliğ olunduğu, alındı belgesinin dosyaya konulduğu, davacının tebliğ gününden başlayan 45 günlük süre içinde eksikliği tamamlayan dilekçesini vermediği anlaşılmıştır.

22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 26. maddesinin ikinci fıkrasında "Anayasa'ya aykırılık iddiası ile iptal dâvasını açan kanunların" veya yasama meclisleri içtüzüklerinin hangi hükümlerinin Anayasa'nın hangi maddelerine aykırı olduğunu ve gerekçelerinin neden ibaret bulunduğunu açıklamak zorundadır." dördüncü fıkrasında, "Anayasa Mahkemesince, dilekçenin, kayıt tarihinden itibaren on gün içinde 2 ve 3 üncü fıkralarda gösterilen hususları ihtiva edip etmediği incelenir; varsa noksanlıklar kararla tespit edilir ve 15 günden az olmamak üzere verilecek mehil içinde tamamlanması ilgililere tebliğ olunur." Beşinci fıkrasında "Yukarıdaki fıkroda belirtilen mehil içinde noksanlıkların tamamlanmaması halinde dâva açılmamış sayılır. Dâvanın açılmamış sayılması hakkındaki karar, Anayasa Mahkemesince verilir. Bu karar, ilgililere tebliğ olunur ve Resmî Gazete'de yayınlanır." denilmektedir.

Görülüyor ki bu hükümlerle gerekçesi gösterilmiş olmayan bir iptal isteminin incelenmesi kesin olarak önlenmektedir. Kuruldaki görüşmeler sonucunda 13. ve geçici 1. maddeler için hiç gerekçe gösterilmediğinden bu maddelerin incelenemeyeceğinde görüş birliğine varılmıştır.

Öteki maddelere gelince : Bir iptal isteminde, her birinin tümü Anayasa'ya aykırı görülen maddelerden bir ya da bir kaçının gerekçesi gösterilmiş, gerekçesi gösterilmeyen maddelerin eksikliği

Esas Sayısı:1970/54
Karar Sayısı:1971/23

tamamlanmamış ise istemin gerekçesi gösterilen maddelerle sınırlı olarak inceleneceğinde kuşku yoktur. Görüş ayrılığı, her birinin tümünün Anayasa'ya aykırılığı öne sürülen maddelerin birer bölümünün gerekçesi gösterildiği halde öteki bölümlerinin gerekçelerinin verilen süre içinde tamamlanmamış olmasından doğmaktadır. Dâva konusu maddelerin bölümlerinin değil tümünün Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülmüştür. Bu durumda davacı, 44 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca her maddenin tümü için gerekçe göstermek zorundadır. Az önce de belirtildiği üzere davacı verilen süreye rağmen eksiği tamamlamadığı için iptal konusu maddelerin ne tümü ne de bölümleri incelenebilir. Tersinin düşünülmesi, yani, tümünün iptali istenen maddelerin kimi bölümlerinin inceleme konusu yapılması eksik gerekçeye dayanan iptal istemlerinin incelenmesine yol açar ki bu görüşün 26. maddenin ne yazılış biçimine ne de yasaya konulmuş ereğine uygun olduğu ileri sürülebilir.

Dâvanın Anayasa'ya biçim yönünden aykırılık iddiası bakımından incelenip incelenemeyeceği konusuna gelince : 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi kanunların ve yasama meclisi içtüzüklerinin Anayasa'ya aykırılığı konusundada ilgililerce gösterilen gerekçelere dayanmağa mecbur değildir. Mahkeme istemle bağlı kalmak şartıyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebilir. Bu kuraldan usule ilişkin öteki dâva koşulları da yerine getirilmiş ise Anayasa Mahkemesince, dâvada dayanılan gerekçelerden başka gerekçelerle de bir yasa hükmünün, hem biçim hem de esas yönlerinden iptaline karar verilebileceği anlamı çıkmaktadır. Aslında, bir iptal dâvasının biçim yönünden incelenmesi de dâvanın esas incelemesi evresinin bir bölümüdür. (Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü Madde : 15) Oysa bir dâvanın esas yönünden incelenmesine geçilebilmesi 26. maddede gösterilen tüm koşulların yerine getirilmiş olmasına bağlıdır. Bundan başka dâvanın sadece biçim yönünden incelenebileceği görüşüne yer verilse bile, dâvada biçim yönünden bir iptal nedeni bulunmaması ya da bu yönü hedef tutan istemin reddine karar verilmesi halinde işin esasının incelenmesi evresine geçilmiş olduğu için 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin birinci fıkrasında yer alan kural uyarınca bu kez de öteki iptal nedenlerinin araştırılması ve incelenmesi zorunluğu ortaya çıkacak ve böylece Anayasa'ya aykırılık gerekçesi gösterilmiş bulunmayan yasa hükümleri hakkında Anayasa'ya uygunluk ya da aykırılık kararı verilmesine yol açılmış olacaktır. Böyle bir uygulamanın 26. maddede belirtilen kurallara uygunluğunun savunulacak bir yönü bulunmadığı için dâva biçim yönünden de incelenemez.

Özetlenecek olursa: Süresi içinde eksiği tamamlanmayan ve bu nedenle de esasının incelenmesi olanağı bulunmayan dâvanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi gerekir. Başkan Hakkı Ketenoğlu, Üye İhsan Ecemiş dâvanın gerekçesi gösterilmiş hükümlere ilişkin bölümünün üyelerden Celâlettin Kuralmen ve Muhittin Gürün de dâvanın biçim yönünden aykırılık iddiası ile ilgili bölümünün incelenmesi gerektiğini ileri sürerek çoğunluğun görüşüne katılmamışlardır.

Sonuç :

24/11/1970 günlü karar uyarınca 45 gün içinde eksiklik tamamlanmak üzere davacıya 44 sayılı Kanunun 26. maddesinin son fıkrasında söz edilerek 14/12/1970 gününde tebligat yapıldığı halde karar gereğini yerine getirmediği anlaşıldığından dâvanın açılmamış sayılmasına Hakkı Ketenoğlu, Celâlettin Kuralmen, İhsan Ecemiş ve Muhittin Gürün'ün karşıoylariyle ve oyçokluğu ile 2/3/1971 gününde karar verildi.

Başkan

Üye

Üye

Üye

Hakkı Ketenoğlu

Celâlettin Kuralmen

Sait Koçak

Avni Givda

Üye

Nuri Ülgenalp

Üye

Muhittin Gürün

Üye

İhsan Ecemiş

Üye

Recai Seçkin

Üye

Ahmet Akar

Üye

Halit Zarbun

Üye

Kâni Vrana

Üye

Muhittin Gürün

Üye

Lütfi Ömerbaş

Üye

Şevket Müftügil

Üye

Ahmet H. Boyacıođlu

KARŞIOY YAZISI

Davacı parti, sözü geçen 1317 sayılı Kanunun, tümünün Anayasa"ya aykırı olduğunu iki gerekçeye dayandırmaktadır :

1- Cumhuriyet Senatosundaki görüşülmesi sırasında, Senato Başkanlık Divanının Anayasa'nın 84. maddesine uygun biçimde kurulmamış olması nedeniyle kanun, biçim yönünden Anayasa'ya aykırı duruma düşmüştür.

2- Maddelerinin taşıdığı hükümler bakımından Anayasa'ya aykırıdır.

Dâva dilekçesinde, biçim yönünden ileri sürülen iddianın gerekçesi eksiksiz olarak açıklanmış ve esasen mahkememiz de bu yönden bir eksiklik bulmamıştır.

Ancak, maddelere ilişkin iddiaların gerekçelerinin ya hiç gösterilmediği, gösterilenlerin de eksik olduğu tespit edildiğinden bu eksiklerin tamamlanması davacı partiden istenmiş, fakat süresi içinde eksikleri giderilmemiştir.

Bu duruma göre olayda, 44 sayılı Kanunun 26. maddesinin uygulanarak dâvanın maddelere yönelen bölümünün reddi yerindedir.

Buna karşı, iptal dâvalarında, biçim yönünden ileri sürülen iddialar başlı başına bir iptal istemi gerekçesi teşkil ettiklerinden, bu dâva da, maddelere hiç dokunulmadan, sadece bu gerekçeye dayanılarak açılabilirdi. Dilekçede söz konusu yön bakımından bir eksiklik de bulunmadığına göre dâvanın biçim yönünden ele alınarak incelenmesi zorunluluğu ortadadır.

Bu nedenle kararın bu bölümüne karşıyız.

Esas Sayısı:1970/54
Karar Sayısı:1971/23

Başkan
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Muhittin Gürün